

Eduskunnan lakivaliokunnalle

LaV@eduskunta.fi

Maanmittauslaitoksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi oikeusministeriön hallinnonalan eräiden henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta (HE 2/2020 vp)

Maanmittauslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä HE 2/2020 vp. ja esittää lausuntona seuraavaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan tarkistettavaksi oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädäntöä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (jäljempänä "EU:n yleinen tietosuojasetus"), tietosuojalain (1050/2018) sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) soveltamisalalla. Hallituksen esityksen perusteella tarkoituksena on yhdenmukaistaa henkilötietojen käsittelyyn liittyviä erityissäännöksiä sekä selkiyttää niiden suhdetta sovellettaviin yleissäädöksiin. Ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian.

Hallituksen esityksessä selostetaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä, jossa on katsottu, että henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuojasetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla, ja että erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi (ks. perustuslakivaliokunnan lausunnot PeVL 14/2018 vp, s. 4–5 ja PeVL 26/2018 vp, s. 2–3). Maanmittauslaitos lausuu, että hallituksen esitys täyttää tämän perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön sisältyvän tavoitteen.

Ehdotetuista muutoksista ainoastaan maakaaren (540/1995) kohdistuvat muutokset liittyvät välittömästi Maanmittauslaitoksen toimintaan. Maanmittauslaitos toimii kiinteistökirjaamisasioiden kirjaamisviranomaisena maakaaren 5 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla. Lisäksi Maanmittauslaitos huolehtii sähköisen kaupankäyntijärjestelmän ja sähköisen kiinnitysjärjestelmän (*de facto* Kiinteistöväihdannon palvelu -niminen järjestelmä, KVP) ylläpidosta ja kehittämisestä maakaaren 5 luvun 3 §:n 3 momentin nojalla. Edelleen Maanmittauslaitos on lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin rekisterinpitäjä maakaaren 7 luvun 1 a §:n 2 momentin nojalla.

Maanmittauslaitoksella ei ole lakiehdotuksia 1–8 eikä lakiehdotuksia 10–21 koskien lausuttavaa. Lakiehdotuksen 9, eli maakaaren säännöksiin kohdistuvasta lakiehdotuksesta, Maanmittauslaitos ilmoittaa yhtyvänsä siihen hallituksen esityksestä ilmenevään päätelmään, joka sisältää sen, että Maanmittauslaitoksen vastuulla olevan, maakaaren säännöksiin perustuvan henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena on EU:n yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, eli että henkilötietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjänä olevan Maanmittauslaitoksen lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Edellä olevan lisäksi Maanmittauslaitos yhtyy siihen hallituksen esityksestä ilmenevään päätelmään, jonka mukaan maakaaren säännökset henkilötietojen käsittelystä täyttävät EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut vaatimukset kansallisen liikkumavaran käyttämisestä silloin kun henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena on rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattaminen.

Maanmittauslaitos katsoo, että hallituksen esitykseen sisältyvä, maakaaren 7 luvun 1 §:n 3 momenttiin kohdistuva muutos on edellä tarkoitettua perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä vastaava. Nykyisen säännöksen kaltainen viittaus EU:n yleisen tietosuoja-asetukseen ja kansalliseen tietosuojalakiin ei ole tarpeellinen.

Maakaaren 9 a luvun 2 §:n 2 momentissa säännellään nykyisin, että ”sähköiseen asiointijärjestelmään talletettujen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia, jollei tässä laissa säädetä toisin.” Hallituksen esityksessä ehdotetaan tämän virkkeen poistamista sanotusta lainkohdasta. Maanmittauslaitos pitää ehdotettua muutosta perusteltuna. On perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä vastaavaa, että sanotussa säännöksessä ei enää vastaisuudessa viitata muutenkin sovellettavaksi tulevaan yleislainsäädäntöön.

Nykyisessä maakaaren 9 a luvun 2 §:n 2 momentissa säädetään edelleen, että ”henkilötietolaissa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä on Maanmittauslaitos”. Hallituksen esityksessä tämä ehdotetaan muutettavaksi seuraavasti: ”Sähköisessä asiointijärjestelmässä käsiteltävien henkilötietojen rekisterinpitäjä on Maanmittauslaitos”. Maanmittauslaitos kannattaa säännöksen sanamuodon muuttamista ehdotetulla tavalla. Tämä selkeyttää sitä, että rekisterinpitäjyys koskee nimenomaan asiointijärjestelmässä käsiteltäviä henkilötietoja, eikä esimerkiksi itse asiointijärjestelmää tai siihen mahdollisesti kuuluvaa rekisteriä. Tämä muutos on EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen terminologiaa vastaava ja sillä selkeytetään sitä, että asiointijärjestelmä ei ole erillinen tietosuoja-asetuksessa tarkoitettu rekisteri.

Maanmittauslaitos on hallituksen esitysluonnoksesta oikeusministeriölle lausueksaan kiinnittänyt huomiota siihen, että muutosta koskeissa hallituksen esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa lausuttiin: ”...sähköisen asiointijärjestelmän rekisterinpitäjänä olisi Maanmittauslaitos”. Maanmittauslaitos totesi, että perusteluja tulisi tältä osin korjata ehdotetun säännöksen sanamuotoa vastaavaksi. Tämä onkin otettu huomioon varsinaisessa hallituksen esityksessä (s. 32) siten, että Maanmittauslaitoksen todetaan olevan ”sähköisessä asiointijärjestelmässä käsiteltävien henkilötietojen...” rekisterinpitäjä.

Maakaaren 9 a luvun 3 §:n otsikko kuuluu nykyisessä laissa seuraavasti: ”Valtion vastuu asiointijärjestelmän toiminnasta”. Tämän voidaan ymmärtää viittaavan EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen perustuvaan rekisterinpitäjän vastuuseen tietojärjestelmien toimivuudesta. Maakaaren 9 a luvun 3 §:n säännöksessä ei kuitenkaan ole kysymys tällaisesta vastuusta vaan valtion vastuusta niiden vahinkojen osalta, jotka ovat aiheutuneet kyseisten asiointijärjestelmien virheellisestä tai puutteellisesta toiminnasta maakaaren säännösten valossa. Tämän vuoksi 3 §:n otsikkoa on ehdotettu tarkistettavaksi siten, että siitä käy selkeämmin ilmi pykälän sisältö. Maanmittauslai-

tos katsoo, että pykälään ehdotettu uusi otsikko, "Valtion vahingonkorvausvastuu asiointijärjestelmän virheellisestä tai puutteellisesta toiminnasta", on sinänsä perusteltu. Maanmittauslaitos katsoo kuitenkin lisäksi, että samalla kun säännöksen otsikkoa muutetaan, muutoksessa voisi ottaa huomioon sen, että otsikossa viitattaisiin sekä aikaisempaa sanamuotoa että nyt ehdotettua muotoilua paremmin myös säännöksen toiseen momenttiin. Sanotussa 2 momentissa säädetään, että valtio on lisäksi velvollinen korvaamaan vahingon, joka on aiheutunut asiointijärjestelmässä laadittuun sähköiseen asiakirjaan tai sen johdosta tehtyyn kirjaukseen luottaneelle siitä, että asiointijärjestelmää on oikeudettomasti käyttänyt joku muu kuin sen käyttäjäksi tunnistettu. Tässä momentissa ei ole kysymys asiointijärjestelmän virheellisestä tai puutteellisesta toiminnasta vaan siitä, että asiointijärjestelmää on oikeudettomasti käyttänyt joku toisen nimissä, siis käyttänyt oikeudettomasti jonkun toisen sähköisiä tunnistusvälineitä. Maanmittauslaitoksen näkemyksen mukaisesti 9 a luvun 3 §:n otsikko voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti: "Valtion vahingonkorvausvastuu asiointijärjestelmän virheellisestä tai puutteellisesta toiminnasta tai asiointijärjestelmän oikeudettomasta käytöstä".

Lausuessaan nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen luonnoksesta oikeusministeriölle Maanmittauslaitos esitti harkittavaksi, että maakaaren otettaisiin nimenomainen maininta siitä, että EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamisesta säädetään sanotussa asetuksessa. Maanmittauslaitos esitti käsityksensä, että tällainen lisäys selkeyttäisi kansallisen lainsäädännön ja tietosuoja-asetuksen välistä suhdetta henkilötietojen käsittelyä koskevien velvoitteiden rikkomisen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuvien vahinkojen vastuuperusteen osalta. Maanmittauslaitos totesi edelleen, että vastaavan sisältöinen säännös sisältyy kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetun lain (453/2002) 8 §:n 6 momenttiin ja kiinteistörekisterilain (392/1985) 11 §:n 4 momenttiin.

Lopullisessa hallituksen esityksessä tämä Maanmittauslaitoksen ehdotus onkin otettu huomioon siten, että ehdotetun kaltainen viittaus EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen on lisätty maakaaren 9 a luvun 3 §:n 3 momenttiin. Maanmittauslaitos esittää edelleen harkittavaksi, olisiko viittaussäännös mieluummin sisällytettävä johonkin muuhun kohtaan maakaaressa. Maakaaren 9 a luvun 3 § koskee vahingonkorvausta luvun tarkoittamiin asiointijärjestelmiin liittyen. EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen viittaaminen tuossa lainkohdassa selkeyttää sitä, että noihin asiointijärjestelmiin liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä tapahtuneista vahingoista korvausvastuu määräytyy tietosuoja-asetuksessa. Maanmittauslaitos käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjänä kuitenkin laajemmin kuin vain kysymyksessä olevien asiointijärjestelmien osalta, mm. koko lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriä koskien. Olisi harkittava, sopusiko edellä tarkoitettu viittaussäännös siten paremmin esimerkiksi maakaaren 7 lukuun.

Pääjohtaja

Allekirjoitettu sähköisesti
Arvo Kokkonen

Ylijohtaja

Allekirjoitettu sähköisesti
Petri Korpinen